

KS. RYSZARD SZTYCHMILER
Lublin

ZAKRES I ZNACZENIE POMOCY WZAJEMNEJ MAŁŻONKÓW WEDŁUG WSPÓŁCZESNEJ NAUKI KOŚCIOŁA

W sytuacji, gdy wiele małżeństw czuje się zagubionych, gdyż zatraciło związek z odwiecznymi zasadami wynikającymi z prawa Bożego naturalnego i objawionego¹, konieczne wydaje się przypomnienie tych elementów nauczania i norm Kościoła, które pomagają zachować spójność życia małżeńskiego, wspólnie wypełniać obowiązki małżeńskie i kształtować obraz małżeństwa zgodnego z wolą Bożą. Współczesne nauczanie Kościoła dotyczące małżeństwa zawarte zostało przede wszystkim w soborowej konstytucji *Gaudium et spes*, w ogłoszonej przez Jana Pawła II adhortacji apostoelskiej *Familiaris consortio* oraz w nowym *Kodeksie Prawa Kanonicznego*. Gdy jednak chcemy przyjrzeć się współczesnemu nauczaniu Kościoła o wzajemnej pomocy małżonków, która wydaje się fundamentem wspólnoty małżeńskiej, to ze zdziwieniem zauważamy, że ani w *Familiaris consortio* ani w nowym KPK nie ma szczegółowych wzmianek ani norm odnoszących się do pomocy małżonków. Wydaje się jednak, że nie tylko dokumenty Vaticanum II lecz także normy kodeksowe zawierają określoną naukę Kościoła o wzajemnej pomocy małżonków. Jeśli uda się ją wyłowić i określić, powinna ona stać się pomocą małżonkom oraz duszpasterzom w świadomym układaniu i wspieraniu prawidłowych relacji osobowych między małżonkami.

---

¹ Zob. J. M a r i a ń s k i. *Chrześcijańska moralność małżeńska w procesie przemian*. W: *Przymierze małżeńskie*. Pod red. W. Góralskiego i R. Sztymilera. Lublin 1993 s. 150-151.

1. PROPOZYCJE ZAWARTE W DOKUMENTACH ROBOCZYCH SOBORU WATYKAŃSKIEGO II

Zagadnienie pomocy wzajemnej małżonków nie pojawiło się nagle w końcowych dokumentach Soboru Watykańskiego II, lecz występowało już w dokumentach roboczych Soboru.

W opracowanym przez Komisję ds. Sakramentów schemacie *De praeparatione ad matrimonium* – przyjętym przez Komisję Centralną 16 VI 1962 r. – stwierdza się wyraźnie (w numerze 8), że narzeczonych należy pouczać m.in. o wzajemnej pomocy małżonków, a także o jej związku z uświęceniem².

Z kolei w obydwu opracowanych przez Komisję Teologiczną schematach *De castitate, virginitate, matrimonio, familia* (z 7 V i z 13 VII 1962 r.) dwukrotnie wymienia się pomoc wzajemną: raz przy wyliczeniu celów drugorzędnych, a powtórnie – przy podkreśleniu, że należy ona do natury związku małżeńskiego, zwłaszcza iż różni się od każdej innej pomocy, np. wynikającej z przyjaźni³.

W pierwszym schemacie *De Ecclesia in mundo huius temporis* (z lipca 1964 r.) przypomina się tylko, że Bóg ustanowił małżeństwo m.in. dla wzajemnej pomocy mężczyzny i kobiety, zarówno w sprawach doczesnych jak i duchowych⁴.

W pierwszym zaś schemacie konstytucji *De Ecclesia in mundo huius temporis* (z maja 1965 r.) pomoc wzajemna małżonków wyrażona została w kontekście biblijnego opisu wyrażającego jedność małżonków (*una caro*): małżonkowie mają świadczyć sobie wzajemnie pomoc i służbę przez jedność ducha, jedność ciała i jedność działań⁵. W dyskusji nad tym schematem niektórzy przypominali, że pomoc wzajemna jest jednym z drugorzędnych celów małżeństwa⁶, a w jednej z wypowiedzi pisemnych zaliczono ją nawet do celów pierwszorzędnych⁷, włączając w jej zakres także wzajemną miłość i szacunek⁸.

---

² Acta et documenta Concilio Oecumenico Vaticano II apparando. Series 2 – Praeparatoria. Vol. 1-3. Typis Polyglottis Vaticanis 1964-1969 (skrót: ADVP); zob. vol. 2 p. 3 s. 385.

³ Tamże s. 909; *Acta Synodalia Sacrosancti Concilii Oecumenici Vaticani II*. Vol. 1-4. Typis Polyglottis Vaticanis 1970-1980 (skrót: AS); zob. vol. 1 p. 4 s. 735.

⁴ AS vol. 3 p. 5 s. 131.

⁵ AS vol. 4 p. 1 s. 478 (nr 61).

⁶ AS vol. 4 p. 3 s. 17 (kard. Ruffini) i s. 67-68 (kard. Browne).

⁷ Bp Schoemaker (Indonezja). Zob. AS vol. 4 p. 3 s. 233: „Finis primarius matrimonii, ex intentione Creatoris est in hoc, quod vir et mulier sint sibimetipsis in mutuum adiutorium quotidianum, se amando [...]”.

⁸ Tamże s. 68: „Mutuum adiutorium [...] integratur ex tribus, quae sunt mutuus amor, mutuus honor, mutuum auxilium”. B. Häring (*Die Liebe und die „Ehezwecke”*. „Theologie der Gegenwart”

W schemacie konstytucji z 12 XI 1965 r. stwierdzono, że małżonkowie przez ściśle zjednoczenie osób i działań służą sobie wzajemnie i pomagają⁹. Nowością jest tutaj stwierdzenie, iż pomagają sobie przez jedność osób i działań, a nie przez „jedność dusz i ciał”, jak to było w poprzednim schemacie¹⁰. Zamierzeniem tej zmiany było wyzwolenie się ze zbędnego dualizmu i większe podkreślenie jedności całego życia małżonków. Takie sformułowanie weszło do końcowego dokumentu soborowego.

Z zagadnieniem pomocy wzajemnej wiążą się pozostałe aspekty celu osobowego życia małżonków: jedność duchowa, jedność cielesna, rozwój osobowości, uświęcenie i miłość małżonków.

2. POMOC WZAJEMNA MAŁŻONKÓW W ŚWIETLE UCHWAŁ KOŃCOWYCH SOBORU WATYKAŃSKIEGO II

Na temat pomocy wzajemnej w małżeństwie wypowiadają się tylko dwa dokumenty soborowe: *Lumen gentium* (nr 11) i *Gaudium et spes* (nr 48 i 50). Tylko raz występuje wyraźne sformułowanie rzeczownikowe „pomoc”, w znaczeniu pomocy małżeńskiej, a zawiera je drugi z wymienionych dokumentów¹¹. Stwierdza się w nim najpierw, że małżonkowie „przez najściślejsze zespolenie osób i działań świadczą sobie wzajemnie pomoc i posługę”¹². W innych miejscach są już tylko wzmianki mniej lub bardziej wyraźnie wskazujące na to, iż zgodnie z zamysłem Bożym małżonkowie winni sobie pomagać. I tak, przytacza się słowa Księgi Rodzaju o tym, iż Bóg dlatego stworzył mężczyznę i niewiastę, gdyż człowiekowi nie jest dobrze być samemu¹³. Dalej wspomina się, że małżonkowie winni „wspólnym wysiłkiem” wyrabiać słuszny pogląd co do liczby potomstwa¹⁴.

W Konstytucji dogmatycznej o Kościele *Lumen gentium* w odniesieniu do małżeństwa tylko raz używa się terminu „pomagać” w formie czasownikowej.

5:1962 s. 217) zaznacza, iż pomocy wzajemnej nie można utożsamiać z miłością małżeńską, która ma szerszy zakres niż pomoc.

⁹ AS vol. 4 p. 6 s. 475 (nr 52): „Vir itaque et uxor [...] intima personarum atque operum coniunctione mutuam sibi adiutorium et servitium praestant”.

¹⁰ Zob. Tamże s. 484; por. vol. 4 p. 1 s. 478.

¹¹ Tak twierdzi U. Navarrete (*Structura iuridica matrimonii secundum Concilium Vaticanum II. Momentum iuridicum amoris coniugalis*. Roma [1969] s. 42-43). To samo powtarza G. F. Pala (*Valori e fini del matrimonio nel magistero degli ultimi cinquant'anni*. Cagliari 1973 s. 135).

¹² *Gaudium et spes* nr 48.

¹³ Tamże nr 50.

¹⁴ Tamże.

Stwierdza się tam krótko, iż małżonkowie „wspomagają się wzajemnie we współżyciu małżeńskim oraz rodzeniu i wychowywaniu potomstwa” (nr 11).

Teksty soborowe nie wyjaśniają, czy pomoc wzajemna jest jednym z celów małżeństwa. W *Gaudium et spes* nie nazywa się pomocy wzajemnej w sposób wyraźny celem małżeństwa¹⁵. Niektórzy kanoniści okresu posoborowego nie uznają pomocy wzajemnej ani za cel małżeństwa, ani za jego istotny element¹⁶. Inni także nie uznają jej za cel małżeństwa, lecz uznają ją za jego element strukturalny¹⁷. Jeszcze inni uznają – zgodnie z nauką zawartą w KPK z 1917 r. – iż pomoc wzajemna jest celem małżeństwa, lecz nie przyznają jej żadnego znaczenia prawnego¹⁸. Takie zminimalizowanie znaczenia pomocy wzajemnej wydaje się dziwne, bowiem trudno wyobrazić sobie małżeństwo bez tego elementu, podobnie jak małżeństwo bez miłości rozumianej wolitywnie.

W świetle przedstawionych argumentów można przyjąć, iż pomoc wzajemna nie jest ani specyficznym, ani autonomicznym celem małżeństwa. Jest ona raczej częścią celu bardziej generalnego lub środkiem do jego osiągnięcia.

Niektórzy nawet utożsamiali pomoc wzajemną z miłością¹⁹. Obie te rzeczywistości mają – ich zdaniem – istotne znaczenie w małżeństwie i powinny mieć tak samo znaczącą pozycję w strukturze prawnej małżeństwa jak potomstwo. G. Mantuano już w 1971 r. stwierdził, iż na dobro małżonków (*bonum coniugum*) składa się prawo do wspólnoty życia i prawo do wzajemnej pomocy, a prawa te nie są czymś drugorzędnym, lecz należą „ad matrimonii integrationem” i są prawdziwymi motywami zawierania małżeństwa. Pomoc wzajemna powinna więc – jego zdaniem – wejść do prawnej struktury małżeństwa. Winna

---

¹⁵ Zob. N a v a r r e t e. *Structura* s. 42-43.

¹⁶ S. L e n e r. *L'oggetto del consenso e l'amore nel matrimonio*. W: *L'amore coniugale. Annali di dottrina e giurisprudenza canonica*. T. 1. Città del Vaticano 1971 s. 176. W innym miejscu Lener wyraża to stanowisko łagodniej, stwierdzając tylko, iż pomoc wzajemna „nie jest celem autonomicznym małżeństwa”. Zob. E. G r a z i a n i, S. L e n e r. *Discussio W: L'amore coniugale. Annali di dottrina e giurisprudenza canonica*. Ed. V. Fagiolo. T. 1. Città del Vaticano 1971 s. 106.

¹⁷ A. G u t i e r r e z. *Il matrimonio. Essenza – fine – amore coniugale. Con particolare riferimento alla donna recisa*. 2 ed. Napoli 1974 s. 28-29 i 43-45.

¹⁸ Przedstawicielem tego kierunku jest P. Fedele, który pomoc wzajemną nadal traktuje jako przyporządkowaną celowi prokreacyjnemu, a prawo do niej wyprowadza z prawa do ciała i prawa do aktów zdolnych do zrodzenia potomstwa. Zob. P. F e d e l e. *L'„ordinatio ad prolem” e i fini del matrimonio con particolare riferimento alla costituzione „Gaudium et spes” del Concilio Vaticano II* s. 81-82 i 121-124; zob. T e n z e. *L'essenza del matrimonio canonico e la sua esclusione*. W: *Studi sul matrimonio canonico*. Roma 1982 s. 53-63.

¹⁹ S. L e n e r. *Concezione personalistica e indissolubilità del matrimonio*. „La Civiltà Cattolica” 121:1970 t. 2 s. 322.

ona być nie tylko uznawana, lecz także wiązać się z pewnymi konsekwencjami ściśle prawnymi²⁰.

Szczególnie z Konstytucji duszpasterskiej o Kościele w świecie współczesnym wynika, iż pomoc wzajemna ma duże znaczenie w małżeństwie. Nie określiła się w niej jednak, czy jej znaczenie jest istotne. Pośrednio odpowiedź na to pytanie dają niektórzy wspomniani wyżej kanoniści, którzy uznają ją za cel lub istotny element małżeństwa²¹.

W dokumentach soborowych pisze się o pomocy wzajemnej małżonków nie tylko w odniesieniu do obowiązku prokreacyjnego i wychowawczego, ale także niezależnie od tych obowiązków. Można więc stwierdzić, iż w świetle Vaticanum II pomoc wzajemna nie jest wyłącznie i koniecznie związana z funkcją prokreacyjno-wychowawczą, lecz jest elementem innego celu lub służy także realizacji innych celów²². Kanoniści zwrócili też uwagę na to, iż pomoc wzajemna małżonków ma swoje odniesienie nadprzyrodzone²³.

3. POMOC WZAJEMNA MAŁŻONKÓW W ŚWIETLE NOWEGO KODEKSU PRAWA KANONICZNEGO

O pomocy wzajemnej wspomina się w schematach prawa fundamentalnego Kościoła²⁴. Wzmianka tam zamieszczona jest tym ważniejsza, iż w określeniu małżeństwa w pierwszym schemacie prawa małżeńskiego nie wspomina się już o pomocy wzajemnej ani o innych tzw. celach drugorzędnych²⁵. W późniejszych schematach cel ten (pomoc wzajemna) nie jest wymieniany *expressis verbis*, lecz kryje się w nich zawiązkowo. Navarrete sugeruje, iż w schemacie z 1975 r. pomoc wzajemna pośrednio otrzymała większe znaczenie w kanonie 303 § 2, gdzie mowa jest o wykluczeniu „*ius ad vitae communionem*”. Jego

---

²⁰ G. M a n t u a n o. *La definizione giuridica del matrimonio nel magistero conciliare*. W: *L'amore coniugale. Annali di dottrina e giurisprudenza canonica*. T. 1. Città del Vaticano 1971 s. 196 i 200.

²¹ Zob. szczególnie: P. F e d e l e. *L'essenza del matrimonio canonico e la sua esclusione*. W: *Studi sul matrimonio canonico*. Roma 1982 s. 53-63.

²² Zob. V. F a g i o l o. *Essenza e fini del matrimonio secondo la Costituzione pastorale „Gaudium et spes” del Vaticano II*. W: *L'amore coniugale. Annali di dottrina e giurisprudenza canonica*. Ed. V. Fagiolo. T. 1. Città del Vaticano 1971 s. 94-95; P a l a. *Valori e fini* s. 137.

²³ L. S p i n e l l i. *Intervento*. W: *L'amore coniugale. Annali di dottrina e giurisprudenza canonica*. T. 1. Città del Vaticano 1971 s. 115.

²⁴ *Schema Legis Ecclesiae Fundamentalis. Textus prior* (1969) kan. 71 § 1; *Schema Legis Ecclesiae Fundamentalis. Textus emendatus* (1970) kan. 72 § 1.

²⁵ Zob. U. N a v a r r e t e. *Schema Iuris Recogniti „De Matrimonio”*. *Textus et Observationes*. „Periodica” 63:1974 s. 612.

zdaniem bowiem „wspólnota życia” oznacza to samo, co pomoc wzajemna²⁶. Wymagania stawiane potem w kanonie o niezdolności do podjęcia istotnych obowiązków małżeńskich także chronią możliwość świadczenia przez małżonków pomocy wzajemnej. Problematyka ta wykracza jednak poza ramy niniejszego artykułu²⁷.

W KPK z 1917 r. pomoc wzajemna była wyraźnie wymieniona jako jeden z celów małżeństwa²⁸. Przez niektórych kanonistów była ona nawet pojmowana jako pierwszorzędny obowiązek małżonków, jako pomoc moralna i duchowa, która warunkuje pełne wypełnienie wszystkich obowiązków małżeńskich²⁹.

Natomiast obecnie obowiązujący KPK nie mówi *expressis verbis* o pomocy w małżeństwie. Jedynie w kanonie 1135 prawodawca, mówiąc o równych prawach i obowiązkach małżonków, sugeruje jakby, że małżonkowie powinni wspólnie pokonywać wszelkie trudności, a więc pomagać sobie we wszystkim³⁰.

Nowy Kodeks mówi jednak wyraźnie o dobru małżonków i o wspólnocie życia małżeńskiego, co byłoby niemożliwe bez wzajemnej pomocy i służenia sobie. Jeden z autorów tak bardzo podkreślał znaczenie wzajemnej pomocy w małżeństwie, że zasugerował, aby proponowane do KPK nowe określenie „dobro małżonków” zastąpiono terminem „wzajemna pomoc”³¹. Takie zawężające ujęcie nie mogło zostać oczywiście przyjęte. „Dobro małżonków” obejmuje bowiem znacznie szerszą treść niż określenie „wzajemna pomoc”³². Wprawdzie w Księdze Rodzaju (2, 18-23) pomoc wzajemna jest rozumiana szeroko, jako wzajemne uzupełnianie się małżonków w wielu płaszczyznach, to jednak

---

²⁶ Zob. t e n ż e. *De iure ad vitae communionem: observationes ad novum schema canonis 1086 § 2*. „Periodica” 66:1977 s. 266-270.

²⁷ Zagadnienie to szczegółowo opracował prof. W. Góralski (*Niezdolność do wypełnienia obowiązków małżeńskich jako tytuł nieważności małżeństwa*. „Studia Płockie” 9:1981 s. 215-219).

²⁸ Kan. 1013 § 1 KPK z 1917 r.

²⁹ V. P l u m i t a l l o. *La famiglia nel Concilio Vaticano II e nel Sinodo dei Vescovi del 1980*. „Diritto Ecclesiastico” 94:1983 p. 1 s. 480.

³⁰ Jeden ze słynnych kanonistów zauważa, iż „aequum officium” nie oznacza „równych” obowiązków, lecz – zgodnie z egzegezą listów Pawłowych oraz tekstów prawa rzymskiego – należy to wyrażenie tłumaczyć raczej, zgodnie z naturą rzeczy, jako „odpowiednie obowiązki”, czy „proporcjonalne obowiązki”. Zob. G. C a p u t o. *Introduzione allo studio del diritto canonico moderno*. T. 2: *Il matrimonio e le sessualità diverse: tra istituzione e trasgressione*. Padova 1984 s. 278-279.

³¹ L. Ö r s y. *Małżeństwo chrześcijańskie – doktryna i prawo. Glosy do kanonów 1012-1015 KPK*. W: *Kościół i prawo*. T. 4. Lublin 1985 s. 156-158.

³² Zob. R. S z t y c h m i l e r. *Dobro małżonków jako istotny cel małżeństwa według KPK z 1983 roku*. W: *Kościół i prawo*. T. 8. Lublin 1992 s. 103-124.

nie wyczerpuje ona bogatego zakresu pojęcia *bonum coniugum*³³. Ponadto, z racji kojarzenia znaczenia „pomocy wzajemnej” z jednym z celów drugorzędnych z poprzedniego Kodeksu, konieczne stało się użycie w nowym KPK całym nowym sformułowania (*bonum coniugum*) dla nowego określenia celowości małżeństwa.

Pomoc wzajemna w małżeństwie ma głębokie uzasadnienie biblijne. Bóg stworzył mężczyznę i kobietę, aby sobie wzajemnie pomagali: „Nie jest dobrze, żeby mężczyzna był sam: uczynię mu zatem odpowiednią dla niego pomoc”³⁴. Małżonkowie winni świadczyć sobie wzajemnie pomoc przez wspólne wypełnianie obowiązków i zjednoczenie swoich działań, dzięki czemu ich jedność jeszcze bardziej się umocni. Wzajemna pomoc obejmuje wszystkie dziedziny życia małżonków: sprawy materialne, duchowe, osobiste, rodzinne i zawodowe. We wszystkich tych dziedzinach mąż i żona powinni mieć oparcie w swoim współmałżonku. Każde z nich winno zawsze starać się o zaspokojenie słusznym potrzeb współmałżonka.

Podjęta w kontekście rozważań o pomocy wzajemnej małżonków analiza kan. 226 § 1 wskazuje na to, że pomoc w małżeństwie posiada również wymiar nadprzyrodzony. Wypełnianie bowiem swoich zadań w małżeństwie, realizujące się często także dzięki wzajemnej pomocy małżonków, przyczynia się w sposób zasadniczy do budowania ludu Bożego³⁵.

4. WNIOSKI

Zagadnienie pomocy wzajemnej małżonków, jako należące do kompleksu zagadnień dotyczących relacji osobowych małżonków, uwzględniane było w najnowszym nauczaniu Kościoła w zakresie proporcjonalnym do rangi tych relacji. Osobowe cele małżeństwa omawiane były przez różne komisje soborowe. Dyskutowane one były w auli soborowej i uwzględniane w różnych schematach. Najczęściej jednak poszczególne ich aspekty omawiane były w schematach konstytucji *De Ecclesia in mundo huius temporis*. W tekstach roboczych Vaticanum II wyróżnić można m.in. wypowiedzi odnoszące się do pomocy wzajemnej małżonków. Jednak w schematach soborowych wspomina się o niej w niewielu miejscach. Znaczniejsze wzmianki dotyczące pomocy wzajemnej

---

³³ Zob. H. S t a w n i a k. *Problem „bonum coniugum”*. „Prawo Kanoniczne” 32:1989 nr 1-2 s. 111; L.G. W r e n n. *Refining the Essence of Marriage*. „The Jurist” 46:1986 s. 541-543.

³⁴ Rdz 2, 18.

³⁵ *Codice di diritto canonico*. Ed. P. Lombardia, J.I. Arrieta, L. Castiglione. T. 2. Roma 1986 s. 194-195.

znaleźć można w schematach: *De praeparatione ad matrimonium*, w obydwu schematach *De castitate, virginitate, matrimonio, familia* oraz w schematach *De Ecclesia in mundo huius temporis* (ale dopiero z 1965 r.). W dokumentach tych podkreślano charakter i znaczenie pomocy wzajemnej, zwracając np. uwagę, że jest ona różna od każdej innej pomocy i należy do natury małżeństwa (tak w schematach *De castitate, virginitate, matrimonio, familia*). W jednym ze schematów wymieniono ją wśród celów drugorzędnych, a w dyskusjach dalej spierano się o to, czy jest ona pierwszorzędnym czy drugorzędnym celem małżeństwa. W 1965 r. proponowano nawet uznać ją za cel pierwszorzędny. Zakres pomocy wzajemnej określano w schematach *De Ecclesia in mundo huius temporis* (od 1964 r.); dotyczy ona tak spraw doczesnych, jak i duchowych, a obejmuje też miłość i szacunek. W tych samych schematach (z 1965 r.) określa się także sposoby realizacji tego zadania: jedność ciał, jedność ducha i jedność działań. Podczas IV sesji Soboru wyrażenie o „jedności ciał i ducha” zastąpiono sformułowaniem o „jedności osób”, aby uwolnić się od przesadnego dualizmu w pojmowaniu człowieka.

W świetle wypowiedzi Soboru i opinii kanonistów nie da się powiedzieć, iż pomoc wzajemna jest autonomicznym celem małżeństwa. Jest ona albo środkiem do osiągnięcia innych celów, albo częścią celu bardziej ogólnego. Bardziej przekonująca wydaje się ta druga opinia: pomoc małżeńska jest częścią składową dobra małżonków, które już w okresie obrad Soboru było uznawane za odrębny cel małżeństwa. Pomocy tej nie należy utożsamiać z miłością. Pomoc wzajemna małżonków ma także swoje znaczenie autonomiczne. Wprawdzie często jest ona wiązana przez Sobór z prokreacyjno-wychowawczą funkcją małżeństwa, lecz w żadnej mierze nie jest do niej ograniczana. Z tej też racji postuluje się także wyraźne uznanie jej znaczenia prawnego.

Kodeks Jana Pawła II nie wspomina o dwu wymienionych w poprzednim *Kodeksie* drugorzędnych celach małżeństwa: wzajemnej pomocy i uśmierzeniu pożądliwości, lecz wprowadza nowy, ogólny cel małżeństwa – dobro małżonków, w którego ramach mieści się także pomoc wzajemna małżonków. Choć w obecnie obowiązującym *Kodeksie* nie wymienia się *de nomine* pomocy wzajemnej jako celu małżeństwa, to jednak niewątpliwie jest ona w dalszym ciągu tym celem i wchodzi w zakres dobra małżonków. Obecne prawo należy bowiem interpretować zgodnie z tradycją kanoniczną. Także w świetle współczesnej psychologii znaczenie wzajemnej pomocy w małżeństwie nie zmniejsza się, lecz przeciwnie – zwiększa.

W świetle przeprowadzonych w niniejszym artykule analiz można stwierdzić, że pomoc wzajemna małżonków jest jednym z ważniejszych elementów wspólnoty małżeńskiej i tego celu małżeństwa, który od Soboru Watykańskiego II nazywany jest *bonum coniugum*. Poznanie współczesnego nauczania Kościoła

i norm prawnych dotyczących pomocy wzajemnej w małżeństwie powinno pomóc małżonkom w lepszym układaniu relacji osobowych w małżeństwie, młodzieży i narzeczonym odpowiednio przygotowywać się do małżeństwa, a duszpasterzom i sędziom kościelnym właściwie rozstrzygać trudne problemy małżeńskie.

UMFANG UND BEDEUTUNG DER GEGENSEITIGE HILFE IN DER EHE
GEMÄß DER GEGENWÄRTIGEN LEHRE DER KIRCHE

Z u s a m m e n f a s s u n g

Die Arbeitsdokumenten und Schlußdokumenten des 2. Vatikanischen Konzils machen die Leistung der Hilfe in der Ehe und ihre Ziele sichtbar. Die Ehegatten sollen sich gegenseitig durch die gemeinsame Erfüllung der Pflichten und durch gemeinsame Handlungen helfen. Dadurch wird immer mehr ihre Einheit gefestigt.

Die gegenseitige Hilfe umfaßt alle Bereiche des Ehelebens, d.h. die materiellen, geistigen, persönlichen, familiären und beruflichen Angelegenheiten. Jeder Ehemann und jede Ehefrau sollen sich immer darum bemühen, die eigentlichen Bedürfnisse des anderen zu befriedigen.

Im Codex von 1917 war die gegenseitige Hilfe deutlich als eines der Zwecke der Ehe genannt. Im geltenden kanonischen Gesetzbuch spricht man *expressis verbis* über die Hilfe in der Ehe nicht. Nur vom c. 1135 über die gleichen Rechte und Pflichten der Eheleute hervorgeht, daß sie gemeinsam alle Schwierigkeiten überwinden sollen, sich also gegenseitig in jeder Hinsicht helfen sollen. Das neue Gesetzbuch der Kirche spricht genau über das Wohl der Eheleute und über die Gemeinschaft des Ehelebens, die doch ohne gegenseitige Hilfe unmöglich wären.

Übersetzt von Ryszard Sztymiler